

Nr 182.

Av herr Bergh, *angående viss ändring i lagen om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.*

I skrivelse till Konungen den 15 december 1952 har justitieombudsmannen berört vissa förhållanden, som sammanhånga med tillämpningen av lagen den 17 juni 1948 om inskränkning i lagen om rätten att förvärva jordbruksfastighet. I nämnda skrivelse framhålles bl. a.:

Vad i ärendet förekommit synes mig tydligt utvisa vådan ur rättssäkerhetssynpunkt av den rådande ovissheten rörande lantbruksnämndernas kompetens vid prövning av jordförvärv, som för sitt genomförande kunna erfordra beslut jämväl av jorddelningsinstans. En tillfredsställande reglering av detta spörsmål synes, såsom tredje lagutskottet uttalat i sitt ovan nämnda utlåtande, endast kunna vinnas genom lagändring. Enligt min mening lärer det därvid vara ofrånkomligt att från lantbruksnämndens prövning uttryckligen undantaga sådana frågor, som enligt jorddelningsförfattningarna falla under domstols eller lantmäterimyndighets bedömande. Saken synes mig vara av beskaffenhet att böra upptagas till behandling i samband med frågan om förlängning av jordförvärvslagens giltighetstid.

Åt 1951 års jordbruksrationaliseringsutredning har vidare uppdragits att utreda frågan om bibehållandet av jordförvärvslagstiftningen, och av berättelse till 1953 års riksdag om vad i rikets styrelse sig tilldragit framgår vidare att nämnda utredning, med hänsyn till bl. a. arbetsuppgifternas omfattning, gjort framställning om att gällande lag angående inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet, vars giltighetstid utgår den 30 juni 1953, måtte erhålla förlängd giltighetstid under ytterligare två år.

Av vad ovan anförts framgår, att jordbruksrationaliseringsutredningen icke nu avsett att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till ändringar i nuvarande lag, utöver förslag till förlängning. Med hänsyn till vad som anförts i justitieombudsmannens ovan nämnda skrivelse får det dock anses oundvikligt, att de i berörda skrivelse påtalade olägenheterna redan nu undanröjas.

De svårigheter i tillämpningen, som vållas genom den bristande samordningen mellan jordförvärvslagen och jorddelningslagen, ha i olika sammanhang tidigare påtalats. Sålunda anfördes i motionerna I: 295 och II: 389 till 1951 års riksdag bl. a. följande:

Som bekant äro jordförvärvsärenden administrativa mål; beslut av lantbruksnämnd kan överklagas till lantbruksstyrelsen och avgöras i sista hand av Kungl. Maj:t i jordbruksdepartementet. Jorddelningsmålen däremot handläggas i judiciell ordning, d. v. s. av ägodelningsrätt, hovrätt

och högsta domstolen. Svarigheterna ha sin grund däri, att bestämmelserna i de två lagarna delvis täcka varandra. I stort sett samma fråga prövas därför i dessa fall först av den ena myndigheten (lantbruksnämnden, vars beslut kan överklagas till Kungl. Maj:t) och sedan av den andra (lantmätaren, vars beslut via ägodelningsrätt och hovrätt kan överklagas till högsta domstolen). Därvid kan det även inträffa att myndigheterna å omse sidor komma till olika resultat, till stort förfång icke minst för allmänheten. Betydligt mera tillfredsställande skulle vara, att prövningen av fastighetsbildningsfrågan koncentrerades till jorddelningsmyndigheterna och prövningen av sökandens personliga kvalifikationer och avsikter med förvärvet — om någon sådan prövning bedömdes erforderlig — hänsköts till lantbruksnämnden. Det bör särskilt understrykas, att ingen risk föreligger att den materiella prövningen vid en sådan ordning skulle bli för lättvindig. Jorddelningslagens materiella bestämmelser i 19 kap. äro nämligen mera detaljerade och för övrigt i vissa avseenden även mera fullständiga än motsvarande bestämmelser i jordförvärvslagen. Härtill kommer, att lantbruksnämnden genom förrättningsmannen eller överlantmätaren enligt särskilda bestämmelser alltid inkopplas på prövningen av sådana jorddelningsärenden, som nämnden kan ha intresse av i sin verksamhet för jordbrukets rationalisering. — Nuvarande ordning på detta område synes sålunda med all rätt av lantmäteristyrelsen ha betecknats såsom ett ur förvaltningssynpunkt oformligt dubbelarbete.

Vid utskottsbehandlingen av förevarande motioner (se tredje lagutskottets utlåtande nr 2: 1951, s. 49) framhölls, att det i motionerna framlagda förslaget visserligen skulle bidra till att minska den omgång, som för närvarande ofta är förbunden med kompletteringsförvärv för sammanläggning. Det syntes dock utskottet lämpligare, att förslaget blev föremål för överväganden i samband med att i sinom tid frågan om jordförvärvslagens fortsatta giltighet togs upp.

De i ovannämnda motioner framlagda förslagen till förenklingar bygga på de förslag lantbruksstyrelsen framlade i skrivelse till jordbruksdepartementet den 13 juli 1949. Enligt lantbruksstyrelsens mening borde, när fråga vore om komplettering av fastighet med jordbruk och förvärvet föranledde lantmåteriförrättning, lantbruksnämndens tillstånd kunna ersättas med ett av förrättningslantmätaren utfärdat intyg, att det ej föreläge sådant fall, som avses i 3 § första stycket jordförvärvslagen, och att förvärvet ej heller skett huvudsakligen för kapitalplacering.

Enligt min mening erbjudas vissa möjligheter att redan nu komma till rätta med de av justitieombudsmannen påtalade olägenheterna och vidare erhålla en avsevärd förenkling och arbetsbesparing i hela förfarandet, genom att vissa lagändringar med samma syfte som det av lantbruksstyrelsen tidigare framlagda förslaget företagas.

Bland hindren för förvärvstillstånd upptager jordförvärvslagen även den omständigheten, att köparen förvärvat fastighet med jordbruk i annat syfte än att själv ägna sig åt detta. De i de tidigare nämnda motionerna I: 295 och II: 389 framlagda förslagen skulle innebära en förändring i de sakliga

förutsättningarna för att förvärv skulle vara giltigt så till vida, att bestämmelserna om nyss nämnda förvärvshinder skulle kvarstå beträffande kompletteringsförvärv, som ej föranledde lantmäteriförrättning, men eftergivs, där sådan vore nödvändig.

Ett förslag till lag av innebörd, som framgår av bifogade utkast till lagtext, skulle icke medföra någon förändring av de sakliga förutsättningarna för förvärv men medge ett betydligt förenklat förfarande, varigenom man även skulle undvika de av justitieombudsmannen påtalade missförhållandena.

Det har synts mig synnerligen angeläget att redan nu komma till rätta med de svårigheter och det dubbelarbete, som nu förekomma i ärenden av här omnämnd art, och en ändring på det sätt som ovan föreslagits kan icke heller på något sätt anses föregripa jordbruksrationaliseringsutredningens arbete.

Med anledning härav hemställas,

att riksdagen måtte besluta i överensstämmelse med här bilagt förslag till ändring av jordförvärvslagen.

Stockholm den 27 januari 1953.

Ragn. Bergh.

Bilaga.

Utkast

till lag om ändrad lydelse av 6 § lagen den 17 juni 1948 (nr 329) om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Häri genom förordnas att . . . skall erhålla följande ändrade lydelse.

6 §.

Från sökande . . . sambruksförening befriade.

Denna lag . . . sägs i 4 a §.

I fråga . . . med jordbruk.

Tillstånd enligt denna lag erfordras ej heller beträffande fastighet eller fastighetsdel, som avskiljes genom avstyckning enligt den för landsbygden gällande jorddelningslagstiftningen för att utgöra eller efter sammanläggning ingå i fastighet med jordbruk, därest avstyckningen påkallats inom tre månader efter det fånget skedde samt blivit genom laga kraft ägande beslut fastställt. Såsom villkor skall därvid gälla, att vid förrättningen, på sätt Konungen bestämmer, styrkes, att förvärvet icke strider mot 3 § första stycket, samt att förvärvaren har för avsikt att själv ägna sig åt jordbruket

på den vid förrättningen bildade fastigheten, och att förvärvet ej heller skett huvudsakligen för kapitalplacering.

Denna lag träder i kraft den . . .

Beträffande fång, som skett före nämnda dag, skola förut gällande bestämmelser tillämpas.

Anm. Det förutsättes, att 2 § andra stycket utgår ur tillämpningskungörelsen av den 17 juni 1948, nr 329, (senaste lydelse i KK den 20 april 1951, nr 187).
